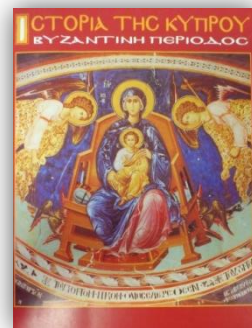

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

Από το διδακτικό εγχειρίδιο

Ιστορία της Κύπρου, Βυζαντινή Περίοδος, Παντελίδου Αγγ., Χατζηκωστή Κ., ΥΑΠ,
Λευκωσία 2006.

ΠΡΩΤΟΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ – ΠΡΩΤΟΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

4^{ος} – 7^{ος} αιώνας μ.Χ.

ΤΟ ΑΥΤΟΚΕΦΑΛΟ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Ποιος διόριζε το διοικητή της Κύπρου μετά το 395 μ.Χ. Και γιατί;

Γιατί η Εκκλησία της Κύπρου ήταν αυτοδιοικούμενη;

Η πολύ σημαντική θέση της Εκκλησίας φαίνεται από:

Αρχιεπίσκοπος του νησιού ήταν ο εκάστοτε _____

Με έδρα την _____

Με ποια επιχειρήματα προσπάθησε να υποτάξει την Εκκλησία της Κύπρου

Το Πατριαρχείο Αντιοχείας;

Πώς αντέδρασαν σε αυτές τις αξιώσεις οι Κύπριοι επίσκοποι;

Ποιο ρόλο διαδραμάτισε ο Αρχιεπίσκοπος Ανθέμιος στην επικύρωση
του Αυτοκέφαλου της Εκκλησίας της Κύπρου;

Ποια προνόμια παραχώρησε ο αυτοκράτορας Ζήνωνας
Στον Αρχιεπίσκοπο της Κύπρου και τους διαδόχους του;

Τα προνόμια και η σημασία τους

Με αυτά τα προνόμια ο αρχιεπίσκοπος Κύπρου αποκτά **περισσότερη δύναμη, κύρος και εξουσία**
και **αναβαθμίζεται ο ρόλος του** αφού εκτός από θρησκευτικός ηγέτης καθιερώνεται πλέον και ως πολιτικός.

Θα μπορεί να **ηγείται του Κυπριακού λαού** σε δύσκολες στιγμές της ιστορικής του πορείας
και να **εμπλέκεται σε όλους τους τομείς της ζωής του**.

ΔΙΟΙΚΗΣΗ - ΚΟΙΝΩΝΙΑ - ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ - ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΖΩΗ

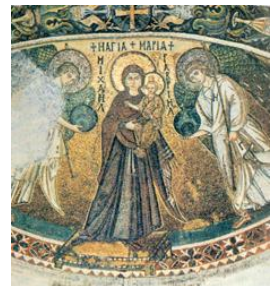

Τι ήταν τα θέματα και σε ποιο θέμα ανήκε η Κύπρος διοικητικά;

Μετά τις πολύχρονες εκκλησιαστικές διαμάχες για το αυτοκέφαλο στην Κύπρο
Για δύο αιώνες επικράτησε ειρήνη η οποία έφερε σε αξιοζήλευτο επίπεδο την οικονομία.

Ποιοι παράγοντες οδήγησαν σε αυτό το αποτέλεσμα;

Ποιες πληροφορίες έχουμε για την κοινωνική δομή στην Κύπρο κατά την
περίοδο αυτή;

Συγγραφείς

Οι Κύπριοι συγγραφείς της Βυζαντινής εποχής έχουν άμεση σχέση με την Εκκλησία και την πνευματική αποστολή της. Η Εκκλησία ασκούσε και εκπαιδευτικό ρόλο, αφού, σύμφωνα με τους βίους των αγίων, οι γονείς έστελλαν τα παιδιά τους από μικρή ηλικία σε εκκλησίες ή μοναστήρια για να μάθουν γράμματα.

Οι βιογραφίες των Αγίων αποτελούσαν το πιο δημοφιλές ανάγνωσμα των Κυπρίων τον 7ον αι. Μ.Χ. Αυτές ήταν ένα είδος εκλαϊκευμένης αγιολογίας με το οποίο ασχολήθηκαν οι πιο κάτω Ιεράρχες:

- Ο Λεόντιος (590-668) επίσκοπος Νεαπόλεως (Λεμεσού) που έγραψε το βίο του Αγ. Ιωάννη του Ελεήμονα, του Αγ. Σπυρίδωνα κ.α.
- Ο Αγ. Ιωάννης ο Ελεήμων, Πατριάρχης Αλεξανδρείας (610-616 μ.Χ.) Που έγραψε το βίο του Αγ. Τύχωνα.
- Ο Αρχιεπίσκοπος Αρκάδιος Α΄ που έγραψε το βίο του Συμεών του Στυλίτη.
- Ο Θεόδωρος, επίσκοπος Πάφου, που έγραψε το βίο του Αγ. Σπυρίδωνα.

BYZANTINE TECHNE

ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Βυζαντινή τέχνη ➡ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ

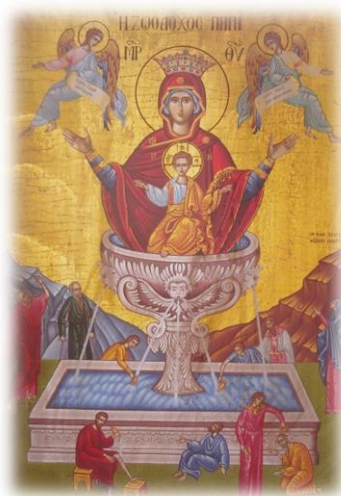
Οι άνθρωποι αναζητούν λύτρωση και ανακούφιση
Σε ένα μεταφυσικό κόσμο

Αλλαγή κοσμοθεωρίας

Πάντρεμα ειδωλολατρικής τέχνης με το Χριστιανισμό
Και σε τεχνοτροπία και σε περιεχόμενο
[ο Χριστός και η Παναγία αντικαθιστούν μυθολογικά πρόσωπα]

Η Χριστιανική Βυζαντινή τέχνη είναι ένα κράμα από

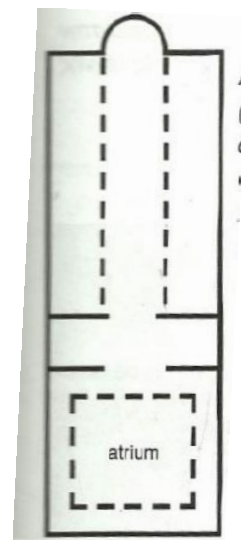
ΚΛΑΣΙΚΗ ΤΕΧΝΗ	ΑΝΑΤΟΛΙΚΕΣ ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ
* Ιδεαλισμός * Χάρη * Ομορφιά	* Αυστηρότητα * Μετωπικότητα * Ιερατική Επιβλητικότητα [όγκος που προκαλούσε δέος και φόβο περισσότερο παρά σεβασμό]

Χαρακτηριστικά στοιχεία Βυζαντινής Τέχνης

- Εσωτερικότητα
- Συμβολισμός
- Υπερβατικότητα ⇒ ξεπέραςμα του αισθητού κόσμου και ανύψωση προς το θείο

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

- Πρότυπο η Ρωμαϊκή βασιλική ⇒ οι πρώτοι χριστιανικοί ναοί είναι βασιλικές με υπερυψωμένη στέγη στο μεσαίο κλίτος που καταλήγει σε ημικυκλική αψίδα.
- Βασικό τμήμα το **αίθριον [atrium]** ⇒ ορθογώνια αυλή με στοά στις τέσσερις πλευρές της.
- **Νάρθηκας** ⇒ χώρος / διαμέρισμα που αντικαθιστά την ανατολική στοά του ναού και στον οποίο περίμεναν εκείνοι που επρόκειτο να βαφτιστούν.
- Αργότερα η βασιλική στολίζεται με τρούλους, καμάρες και σταυρούς σε διάφορα σχήματα.

ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ

- Απουσία προοπτικής και βάθους
- Επιπεδοποίηση όγκου
- Χρήση μετωπικότητας ⇒ προσπάθεια εξαΰλωσης του φυσικού κόσμου.
- Πολυπρόσωπες συνθέσεις που καλύπτουν εξ ολοκλήρου τους ναούς
- Χρήση συμβόλων ⇒ ιχθύς, άγκυρα, παγόνι, άμπελος, ο καλός ποιμένας κ.α.

ΓΛΥΠΤΙΚΗ

- Μικρή ανάπτυξη ⇒ απεικονίζει τον γήινο κόσμο, τέχνη δευτερεύουσας σημασίας που υπηρετούσε κυρίως την αρχιτεκτονική στην κατασκευή κιονοκράνων, επιστύλιων και αναγλύφων.

ΜΙΚΡΟΤΕΧΝΙΑ

- Χρυσοχοΐα, αργυροχοΐα, μεταλλοτεχνία, κατεργασία σμάλτου
- Υφαντική, κεντητική, ξυλογλυπτική

*Μεγάλη ανάπτυξη
Απαραίτητες τεχνικές για κατασκευή
Ιερών σκευών, αμφίων, θρόνων, αμβώνων, εικονοστασίων κ.α.*

Μεγάλος αριθμός αγίων σε όλο το νησί παρά το μικρό πληθυσμό.

ΚΥΠΡΟΣ ΝΗΣΟΣ ΑΓΙΩΝ

Η τέχνη στην Κύπρο αν και βρίσκεται κάτω από την επιρροή της τέχνης της Κωνσταντινούπολης **παρουσιάζει πορεία διαφορετική στην εξέλιξή της**
Και παρά τα στοιχεία από τους ξένους κατακτητές η τέχνη παραμένει βαθιά Βυζαντινή.

Η ΠΑΛΑΙΟΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ - ΠΡΩΤΟΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

σελ.16 – 24

Περιγράψετε μια Παλαιοχριστιανική Βασιλική.

ΠΡΩΤΟΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΑ ΚΟΙΜΗΤΗΡΙΑ

Περιγράψετε ένα χριστιανικό τάφο από τα πρωτοχριστιανικά κοιμητήρια
(ομοιότητα με άλλους, μέρη, περιεχόμενο τάφων, πώς θάβονταν, δείγματα λαξευτών τάφων)

Ποιο συμπέρασμα συνάγεται από τη μελέτη των πρωτοχριστιανικών κοιμητηρίων;

ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ

Ποιοι παράγοντες επηρεάζουν την τέχνη της εποχής;

Ποια ήταν η νέα τεχνική διακόσμησης των τοίχων;

Πως ήθελε ο Ιουστινιανός να παριστάνεται το επίγειο και ουράνιο μεγαλείο;

Γιατί προτιμήθηκε η τέχνη των ψηφιδωτών;

Ποια ήταν τα ωραιότερα δείγματα μωσαϊκών διακοσμήσεων στην Κύπρο;

Γιατί είναι μοναδικά τα ψηφιδωτά του 6ου αι.;

Γιατί σώθηκαν τα ψηφιδωτά αυτά στην Κύπρο;

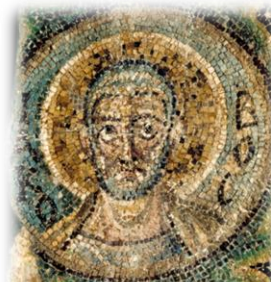
ΠΑΝΑΓΙΑ ΚΑΝΑΚΑΡΙΑ	ΠΑΝΑΓΙΑ ΑΓΓΕΛΟΚΤΙΣΤΗ	ΠΑΝΑΓΙΑ ΚΥΡΑ
↓	↓	↓
Αρχαιότερο μωσαϊκό	Το ωραιότερο και καλύτερα διατηρημένο μωσαϊκό	Το τελευταίο μωσαϊκό Που φιλοτεχνήθηκε Στο νησί πριν τις αραβικές επιδρομές

ΠΑΝΑΓΙΑ ΚΑΝΑΚΑΡΙΑ, ΛΥΘΡΑΓΚΩΜΗ

Την Κεντρική σύνθεση αποτελούσε

- Η ένθρονη Παναγία με τους Αρχαγγέλους Γαβριήλ και Μιχαήλ ως ακόλουθους σ' ένα χρυσό πλαίσιο.
- Η Παναγία απεικονίζεται **κατενωπίον** (σε μετωπική στάση) κρατώντας το Χριστό στα γόνατά της.
- Ο Χριστός έχει **βλέμμα ενηλίκου** κι έχει αποδοθεί κατά τον «κυπριακό τύπο».
- Η βρεφοκρατούσα Παναγία περιβάλλεται από **μαντόρλα**, [ελλειψοειδές φωτοστέφανο που δηλώνει την υπερφυσική δύναμη του προσώπου που περιβάλλει] που τονίζει το αξίωμα της Θεοτόκου ως Καθέδρας του Θεού Λόγου δηλαδή του Χριστού.
- Μια διακοσμητική ζώνη με **άνθη** χωρίζει την Παναγία από τους Αποστόλους που βρίσκονται σε **στηθάρια** όπως συμβαίνει στα λουτρά του Γυμνασίου της Σαλαμίνας.
- Οι πτυχώσεις είναι απλές και οι ψηφίδες μεγάλες.

Η όλη σύνθεση δείχνει γνώση των θεολογικών συζητήσεων της εποχής, γεγονός που φανερώνει πως έγινε κάτω από την επίδραση της τέχνης της Κωνσταντινούπολης.

ΠΑΝΑΓΙΑ ΑΓΓΕΛΟΚΤΙΣΤΗ, ΚΙΤΙ

- Το ωραιότερο και καλύτερο διατηρημένο μωσαϊκό.
- Η Παναγία όρθια κρατά στο αριστερό χέρι το Χριστό ⇒ *Παναγία οδηγήτρια*
- Πατά σε σκαμνί [υποπόδιον] και δίνει την εντύπωση ότι αιωρείται.
- Σ' ένα χρυσό βάθος δεξιά και αριστερά της βρίσκονται οι Αρχάγγελοι Γαβριήλ και Μιχαήλ, ντυμένοι σαν αρχαίοι Έλληνες φιλόσοφοι με χιτώνα και ιμάτιο. Φέρουν φτερά παγονιού που ήταν το σύμβολο της αθανασίας.
- Κινούνται με γρήγορα βήματα προς την Παναγία προσφέροντας της σφαίρες με σταυρό που ήταν το σύμβολο της κυριαρχίας του κόσμου.
- Τη σύνθεση συμπληρώνει μια διακοσμητική παράσταση με πτηνά και ζώα που πίνουν νερό από «τη βρύση της ζωής».
- Ο τρόπος απόδοσης της Παναγίας θυμίζει την περίφημη ψηφιδωτή απεικόνιση της αυτοκράτειρας Θεοδώρας και της αυλής της στον Αγ. Βιτάλιο στη Ραβέννα (547 μ.Χ.)

*Η σύνθεση χαρακτηρίζεται από ζωντάνια και νατουραλισμό
δηλαδή πιστή απεικόνιση της φύσης
που απουσιάζουν από το ψηφιδωτό της Παναγίας της Κανακαριάς.*

ΠΑΝΑΓΙΑ ΚΥΡΑ, ΛΙΒΑΔΙΑ ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΥ

- Φιλοτεχνήθηκε στο νησί πριν από τις αραβικές επιδρομές.
- Το μωσαϊκό της εκκλησίας της Κυράς με την Παναγία στο τύπο της «*Παρθένου δεομένης*» είναι σπανιότατος.
- Έχει κλαπεί από τους Τούρκους όπως και τα ψηφιδωτά της Κανακαριάς.
- Μετά την κατασκευή του μωσαϊκού αυτού έσβησε πια οριστικά η θαυμάσια τέχνη των ψηφιδωτών αφού οι αλληπάλληλες αραβικές επιδρομές για τρακόσια χρόνια δεν επέτρεψαν στους Κυπρίους να κτίσουν εκκλησίες και να τις διακοσμούν με ψηφιδωτά.